

SKRB
2024

MENTALNO ZDRAVLJE UDOMITELJA ZA DJECU

dr. sc. Anita Barišić

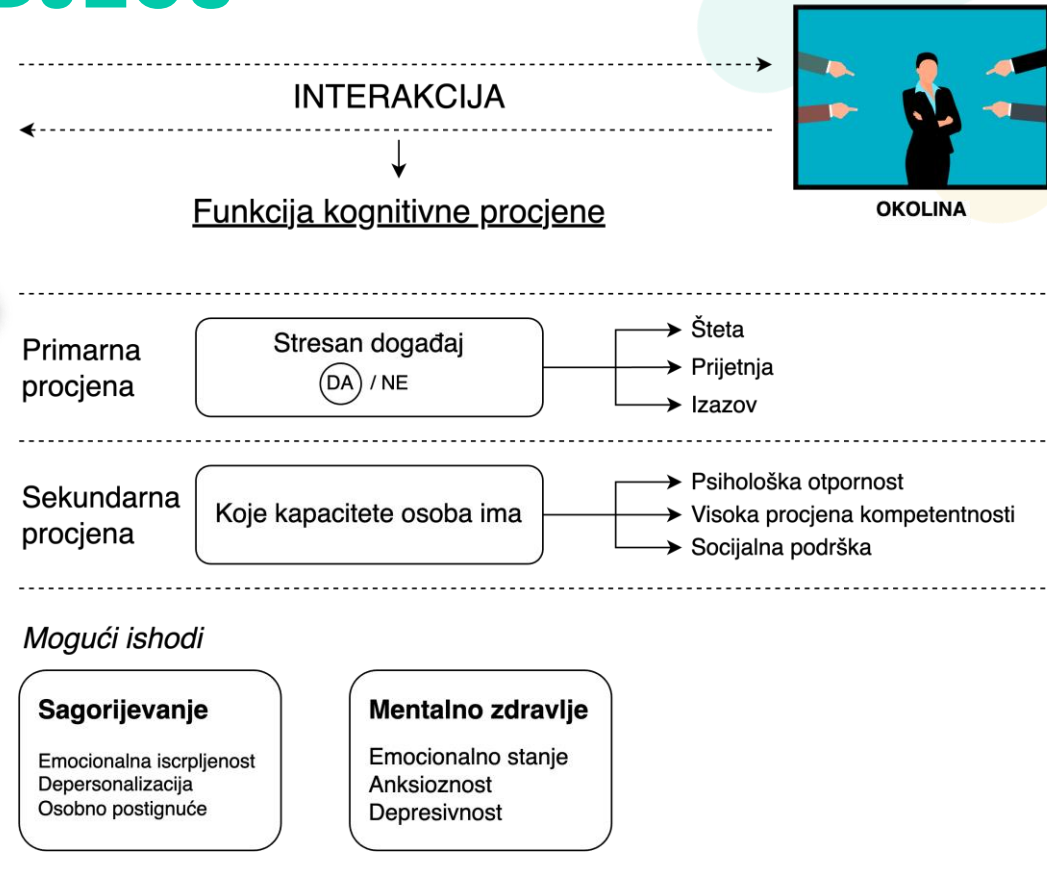

UVOD

- Udomitelji su suradnici sustava socijalne skrbi, pomagači koji pružaju socijalne usluge smještaja najranjivijim skupinama u društvu.
- Kao pomagači ulaze u posao s entuzijazmom i velikim očekivanjima te s vremenom mogu biti suočeni s nemogućnošću realizacije svojih očekivanja, što ih može dovesti do gubitka motivacije i zainteresiranosti za daljnje pomaganje, ali i do stresa (Ljubotina i Družić, 1996; Ajduković, 1996; Ajduković, Sladović Franz i Kamenov, 2005).
- Jedna od posljedica stresa kod udomitelja jest i smanjena kvaliteta pružene usluge (Barišić, 2023 a).
- Stres uzorkovan izazovima s kojima se udomitelji suočavaju može imati štetne posljedice na njihovo mentalno zdravlje i opću dobrobit (Barišić, 2023 a, Barišić, 2023 b i Barišić 2024).

TEORIJSKE OSNOVE I ISHODIŠTA ISTRAŽIVANJA O ODREDNICAMA STRESA, SAGORIJEVANJA I MENTALNOG ZDRAVLJA UDOMITELJICA ZA DJECU

Lazarus stres definira kao „psihološki stres koji je poseban odnos između osobe i okoline, koji osoba procjenjuje vrlo zahtjevnim ili kao odnos koji prelazi njezine mogućnosti suočavanja i ugrožava njezinu dobrobit” (Lazarus, 1966; Folkman i Lazarus, 2004: 19).

CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

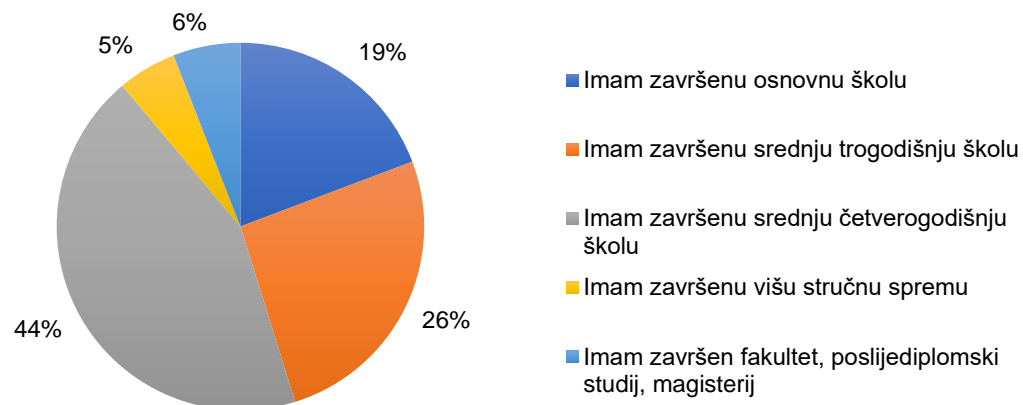
Cilj: Prikazati dio rezultata većega istraživanja pod nazivom *Odrednice stresa, sagorijevanja i mentalnog zdravlja udomiteljica za djecu* (Barišić, 2023), kojem je cilj bio ispitati prediktorsku ulogu nekih sociodemografskih obilježja, iskustva, otpornosti, socijalne podrške, stresa i profesionalnoga sagorijevanja u odnosu na mentalno zdravlje udomiteljica djece (emocionalno stanje, anksioznosti i depresivnost).

Problem 1: Utvrditi doprinos nekih sociodemografskih obilježja otpornosti i socijalne podrške, prisutnosti izvora stresa i sagorijevanja u objašnjenju emocionalnoga stanja udomiteljica djece.

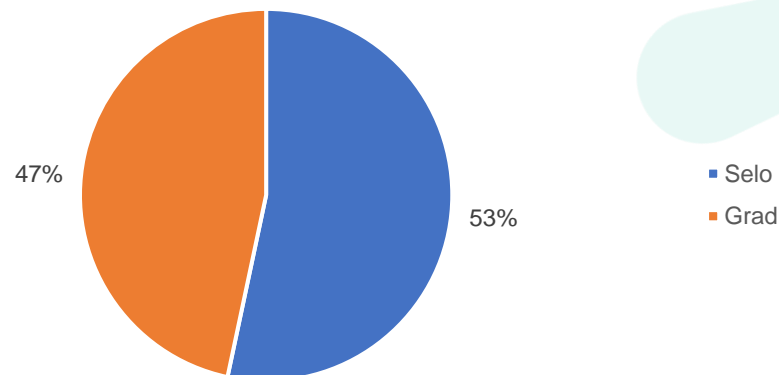
Problem 2: Utvrditi doprinos sociodemografskih obilježja, iskustva udomiteljica, socijalne podrške, prisutnosti izvora stresa i sagorijevanja u objašnjenju simptoma anksioznosti i depresivnosti kod udomiteljica djece.

OBILJEŽJA ISPITANICA U GLAVNOM ISTRAŽIVANJU N=135

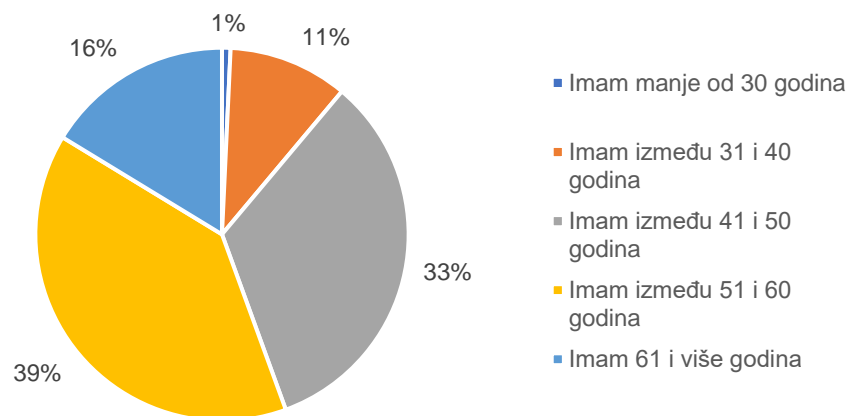
Razina obrazovanja

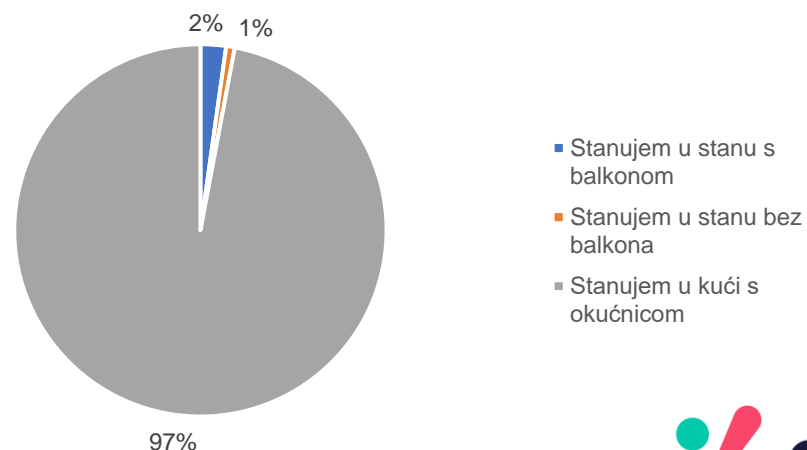
Mjesto stanovanja

Starosna dob udomitelja

Stambeni prostor

Obuhvaćeno je 86% udomiteljica koje udomiteljstvo obavljaju kao tradicionalno i kao zanimanje na području pet županija Slavonije i Baranje

PREVALENCIJA SIMPTOMA ANKSIOZNOSTI I DEPRESIVNOSTI MEĐU ISPITANICAMA ISTRAŽIVANJA (N=135)

	Normalni simptomi	Blagi simptomi	Umjereni simptomi	Izraženi simptomi	Ukupno
PHQ	71,9% (97)	23,7% (32)	4,4% (6)	0,0% (0)	100,0% (135)

PREVALENCIJA PRISUTNOSTI ANKSIOZNOSTI I DEPRESIVNOSTI KOD UDOMITELJICA ZA DJECU (N=135)

	Nije prisutna	Prisutna
PHQ-4 anksioznost	90,4% (122)	9,6% (13)
PHQ-4 depresivnost	94,8% (128)	5,2% (7)

PREVALENCIJA ANKSIOZNOSTI I DEPRESIVNOSTI KOD ISPITANICA ISTRAŽIVANJA NA SKALI PHQ-4 (N=135)

	Uopće ne	Nekoliko dana	Većinu dana	Gotovo svakodnevno	Ukupno
Osjećaj nervoze, tjeskobe ili napetosti	45,9% (62)	50,4% (68)	2,2% (3)	1,5% (2)	100,0% (135)
Niste bili u stanju prestati se brinuti ili kontrolirati svoju zabrinutost	63,0% (85)	27,4% (37)	5,9% (8)	3,7% (5)	100,0% (135)
Osjećali se bezvoljno, depresivno ili beznadno	86,7% (117)	13,3% (18)	0% (0)	0% (0)	100,0% (135)
Malo interesa ili zadovoljstva u stvarima koje ste radili	71,9% (97)	19,3% (26)	5,9% (8)	3,0% (4)	100,0% (135)

ODREDNICE EMOCIONALNOG STANJA KOD UDOMITELJICA DJECE (N=135)

	Korak 1	Korak 2	Korak 3	Korak 4
	β	β	β	β
Stupanj obrazovanja	-0,17*	-0,17*	-0,15	-0,17*
Instrumentalna podrška		0,04	0,04	0,07
Percipirana soc. podrška obitelji		0,16	0,14	0,12
Percipirana soc. podrška prijatelja		0,08	0,08	0,03
Percipirana soc. podrška značajnih drugih		0,08	0,05	0,07
Soc. podrška obitelji		0,09	0,06	0,02
Soc. podrška soc. radnika		0,04	0,05	0,00
Psihološka otpornost			0,24**	0,20*
Samoprocjena specifičnih kompetencija udomitelja djece			0,03	0,04
Prisutnost izvora stresa				-0,01
Emocionalna iscrpljenost				-0,16
Osobno postignuće				0,09
Ukupni model				
R ²	0,03*	0,16**	0,22*	0,26
ΔR^2	0,03	0,13	0,06	0,03
F	4,06*	3,57**	4,06**	3,54**

Legenda: *p<0,05; **p<0,01; β – standardizirani regresijski koeficijent; Korigirani R² – korigirani koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije; F-omjer

ODREDNICE ANKSIOZNOSTI KOD UDOMITELJICA DJECE (N=135)

	Korak 1 β	Korak 2 β	Korak 3 β	Korak 4 β
Broj osoba osim udomljene djece o kojima udomitelj brine	0,16	0,17*	0,15*	0,14
Iskustvo udomljenja djeteta koje sebe doživljava na negativan način (npr. anksiozno, depresivno, socijalno povučeno i pretjerano kontrolirano ponašanje)		-0,17*	-0,16*	-0,13
Iskustvo udomljenja beba (tj. djece u starosti od 0 mjeseci do 3 godine života)		0,32**	0,34**	0,35**
Percipirana soc. podrška obitelji			-0,21**	-0,18*
Prisutnost izvora stresa				0,13
Depersonalizacija				0,07
Ukupni model				
R ²	0,05**	0,18**	0,22**	0,25
ΔR^2	0,05	0,13	0,04	0,03
F	7,54**	9,87**	9,58**	7,34**

Legenda: *p<0,05; **p<0,01; β – standardizirani regresijski koeficijent; Korigirani R² – korigirani koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije; F-omjer

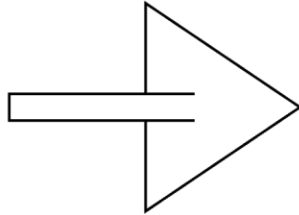
ODREDNICE DEPRESIVNOSTI KOD UDOMITELJICA DJECE (N=135)

	Korak 1 β	Korak 2 β	Korak 3 β	Korak 4 β
Broj osoba osim udomljene djece o kojima udomitelj brine	0,23**	0,18*	0,17*	0,16
Soc. podrška soc. radnika		-0,17*	-0,17*	-0,14
Percipirana podrška obitelji		-0,06	-0,05	-0,03
Percipirana podrška prijatelja		-0,09	-0,09	-0,07
Percipirana podrška značajnih drugih		-0,14	-0,14	-0,15
Psihološka otpornost			-0,57	-0,04
Emocionalna iscrpljenost				0,17*
Ukupni model				
R ²	0,05**	0,15**	0,15	0,18*
ΔR^2	0,05	0,10	0,00	0,03
F	7,43**	4,75**	4,01**	4,16**

Legenda: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; β – standardizirani regresijski koeficijent; Korigirani R² – korigirani koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije; F-omjer

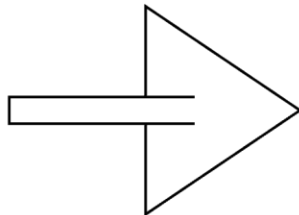
ODREDNICE MENTALNOG ZDRAVLJA UDOMITELJICA DJECE SU:

- Stupanj obrazovanja
- Psihološka otpornost

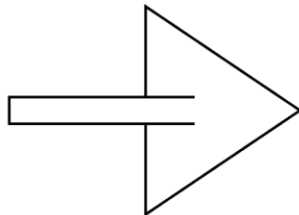
Emocionalno stanje

- Broj osoba osim udomljenje djece o kojima udomiteljice brinu
- Iskustvo udomljenja djeteta s internaliziranim problemima u ponašanju
- Iskustvo udomljenja beba
- Percipirana socijalna podrška obitelji

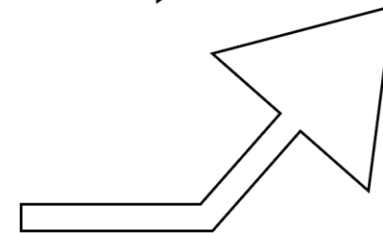
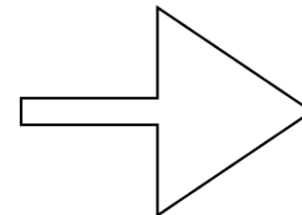
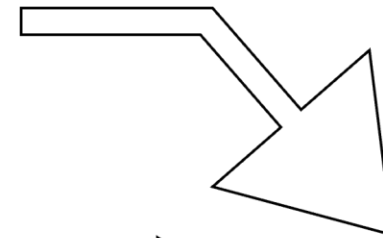

Anksioznost

- Broj osoba osim udomljenje djece o kojima udomiteljice brinu
- Socijalna podrška socijalnih radnika
- Emocionalna iscrpljenost

Depresivnost

Prediktori mentalnog zdravlja

- Općenito je za udomitelje stresno kada dijete pokazuje internalizirane i eksternalizirane oblike ponašanja (Vanderfaeillie i sur., 2012; Cooley i sur., 2015; Goemans i sur., 2018, Laklija, 2011, Laklija 2012, Barišić, 2023a, Barišić, 2024), pa nije neobično da manji broj suočavanja s djecom koja imaju takve probleme izaziva anksioznost jer osoba ne zna što može očekivati u radu.
- Vanderfaeillie i sur. (2012) utvrdili su kako internalizirani i eksternalizirani problemi u ponašanju djece utječu na razinu roditeljskoga stresa i mogu dovesti do prekida udomljenja.
- McGregor i sur. (2006) navode kako je podrška najvažniji oslonac udomiteljima koji se skrbe za djecu, stoga nije neobično kako je udomiteljima socijalna podrška obitelji važna za očuvanje njihova mentalnoga zdravlja.
- Barišić (2023) navodi pak da socijalna podrška može umanjiti doživljaj stresa, no jednako tako ona i ne mora biti povezana s izvorima stresa i razlike se tu očituju kroz moguću povezanost s vrstom podrške koju osoba prima u odnosu na to kakva vrsta podrške joj odgovara.
- U ovome istraživanju se pokazalo kako je udomiteljicama osobito značajna podrška, ona koju dobivaju od članova svojih obitelji, pa se može zaključiti da ako ju udomiteljice imaju, imat će manje simptoma anksioznosti.

- Iako nije pronađeno istraživanje u kojem se ispitalo kako broj osoba o kojima se udomitelji brinu doprinosi stresu kod skrbnika, istraživanje autora Geiger i sur. (2013) potvrdilo je da je kod udomitelja s višom razinom napetosti u obitelji veća vjerojatnost da odustanu od pružanja udomiteljske usluge.
- Ako se udomiteljica brine o većem broju osoba u obitelji i još k tomu nema podršku socijalnih radnika, a osjeća se emocionalno iscrpljenom, možemo očekivati da će pokazivati simptome depresivnosti.
- U radu Taan i sur. (2020) koji su ispitali odnos između profesionalnoga stresa, simptoma psihološkoga distresa i socijalne podrške kod 211 zdravstvenih djelatnika zaključeno je kako zdravstveni djelatnici s većom socijalnom podrškom pokazuju manje depresije od onih s manjom socijalnom podrškom. Da podrška sustava može ublažiti dio tjeskobe koju osjećaju udomiteljske obitelji, objašnjavaju i autori Redding i sur. (2000).
- Mobilni timovi za pružanje psihosocijalne podrške udomiteljicama važni su u tim situacijama i udomiteljicama je nužno ponuditi podršku sustava ako se osim o udomljenom djetetu brinu i o drugim članovima obitelji (npr. stariji član obitelji, vlastito dijete).

UMJESTO ZAKLJUČKA

- Kada pogledamo teorijsku postavku na kojoj počiva dizajn ovoga istraživanja, može se zaključiti kako je transakcijska teorija stresa autora Lazarusa i Folkmana korisna za razumijevanje stresa, sagorijevanja i mentalnoga zdravlja u području skrbi o djeci u udomiteljskim obiteljima.
- Udomiteljice djece uglavnom su dobrog mentalnog zdravlja. Visoko procjenjuju psihološku otpornost i specifične kompetencije što je pokazatelj da imaju resursa za suočavanje sa stresom.
- Ipak, realnost rada u sustavu socijalne skrbi takva je da se osobe često mogu osjećati bespomoćno i da im je teško nositi se s patnjom korisnika. Zsigurno je to i jedan od razloga zbog kojih se socijalna podrška socijalnih radnika pokazala izuzetno važnom u odnosu na depresivnost kod udomiteljica.

PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE UDOMITELJSTVA ZA DJECU:

- Potrebna je provedba edukacije za udomitelje i osiguravanje kontinuirane metodski orijentirane supervizije za udomitelje djece, koji u superviziji kroz edukativnu komponentu mogu učiti o načinima suočavanja sa stresom, zatim isto primijeniti i preispitati uz vođenje supervizora.
- Potrebno je provoditi edukativne programe udomitelja koji se temelje na znanjima o traumi, kao i na stjecanju vještina za rad s djetetom koje pokazuje internalizirana ponašanja.
- Bilo bi važno obratiti pozornost u kreiranju programa podrške i pomoći udomiteljima u slučajevima udomljavanja bebe (odnosno djece stare do 3 godine života) jer udomitelji mogu u preuzimanju odgovornosti za svakodnevnu brigu i skrb o djetetu niske kronološke dobi pokazivati simptome anksioznosti.
- Važno je uključivanje udomitelja u uslugu psihosocijalne podrške.
- Potrebno je omogućiti udomiteljima tzv. odmor od skrbi u situacijama kada se brinu o više osoba u udomiteljskoj obitelji jer je to prediktor anksioznosti i depresivnosti kod udomiteljica za djecu.

LITERATURA 1/5

- Ajduković, D. (1996) Izvori profesionalnog stresa i sagorijevanja pomagača. U: M. Ajduković, M. i D. Ajduković, (Ur.) Pomoć i samopomoć u skrbi za mentalno zdravlje pomagača (29-37). Zagreb, Društvo za psihološku pomoć (DPP).
- Ajduković, M., Sladović Franz, B. i Kamenov, Ž. (2005). Stavovi stručnjaka socijalne skrbi prema izdvajanju djece iz obitelji i udomiteljstvu. *Ljetopis socijalnog rada*, 12 (1), 39-66.
- Barišić, A. (2023a). Odrednice profesionalnog stresa, sagorijevanja i mentalnog zdravlja udomiteljica za djecu. (Doktorska disertacija). Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta. Sveučilište u Zagrebu.
- Barišić, A. (2023 b). Izvori stresa kod udomitelja za djecu- pregled dosadašnjih istraživanja. *Ljetopis socijalnog rada* 30 (3), 133-164. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v30i33.520>
- Barišić, A. (2024). Stresori i teškoće u radu udomiteljica za djecu - pogled iz udomiteljske perspektive. (Stressors and difficulties in the work of foster carers for children – a view from the foster perspective). *Kriminologija & socijalna integracija*, 32 (1), 65-87. <https://doi.org/10.31299/ksi.32.1.4>

LITERATURA 2/5

- Borić, I., Delogu Rižovski, H., Ivezić, N., Keresteš, G., Kronstein, D., Marušić, D., Miharija, M., Novak Ban, M., Škrabić- Aničić, I. i Žižak, A. (2021). Priručnik za provođenje osnovnog i dodatnog osposobljavanja udomitelja za djecu. Ured UNICEF-a za Hrvatsku u suradnji sa Sirius – Centrom za psihološko savjetovanje, edukaciju i istraživanje.
- Buehler, C., Cox, M. E. i Cuddeback, G. (2003). Foster Parents' Perceptions of Factors that Promote or Inhibit Successful Fostering. *Qualitative Social Work*, 2 (1), 61–83. <https://doi.org/10.1177/1473325003002001281>
- Cooley, M. E., Farineau, H. M. i Mullis, A. K. (2015). Child behaviors as a moderator: Examining the relationship between foster parent supports, satisfaction, and intent to continue fostering. *Child Abuse and Neglect*, 45, 46–56. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.05.007>
- Geiger, J. M., Hayes, M. J. i Lietz, C. A. (2013). Should I stay or should I go? A mixed methods study examining the factors influencing foster parents' decisions to continue or discontinue providing foster care. *Children and Youth Services Review*, 35 (9), 1356–1365. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.05.003>

LITERATURA 3/5

- Goemans, A., Geel, M. V. i Vedder, P. (2018). Foster children's behavioral development and foster parent stress: Testing a transactional model. *Journal of Child and Family Studies*, 27 (3), 990–1001. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0941-z>
- Hannah, B. i Woolgar, M. (2018). Secondary trauma and compassion fatigue in foster carers. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 23 (4), 629–643. <https://doi.org/10.1177/1359104518778327>
- Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B. W. i Lowe, B. (2009). An Ultra-Brief Screening Scale for Anxiety and Depression: The PHQ-4. *Psychosomatics*, 50 (6), 613–621. <https://doi.org/10.1176/appi.psy.50.6.613>
- Laklija, M. (2011). Pristupi udomiteljskoj skrbi za djecu u svijetu i čimbenici koji utječu na ishode udomiteljstva. *Revija za socijalnu politiku*, 18 (3), 291–309. <https://doi.org/10.3935/rsp.v18i3.1020>
- Laklija, M. (2012). Doprinos socio-demografskih i psiho-socijalnih obilježja udomitelja objašnjenju motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djeteta. *Ljetopis socijalnog rada*, 19 (1), 119-144.

LITERATURA 4/5

- Lazarus, R. S. (1966). Psychological stress and the coping process. McGraw-Hill.
- Lazarus, R. S., i Folkman, S. (2004). Stres, procjena i suočavanje.
- MacGregor, T. E., Rodger, S., Cummings, A. L. i Leschied, A. W. (2006). The Needs of Foster Parents: A Qualitative Study of Motivation, Support, and Retention. *Qualitative Social Work*, 5 (3), 351–368.
<https://doi.org/10.1177/1473325006067365>
- Maslach, C., Schaufeli, W. B. i Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. *Annual Review of Psychology*, 52 (1), 397–422.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.397>
- Ottaway H i Selwyn, J. (2016). „No-one told us it was going to be like this“: Compassion fatigue and foster carers.
<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33955.45606>
- Simons, R. L. (1996). Understanding differences between divorced and intact families: Stress, interaction, and child outcome. (str. xii, 252). Sage Publications, Inc.

LITERATURA 5/5

- Van der Meer, C.A.I., Brake, H., Dashtgard, P., Bakker, A. i Olf, M. (2018). Assessing Psychological Resilience: Development and Psychometric Properties of the English and Dutch Version of the Resilience Evaluation Scale (RES). *Frontiers in Psychiatry*
- Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., Trogh, L. i Andries, C. (2012). The impact of foster children's behavioural problems on Flemish foster mothers' parenting behaviour: Foster mothers' parenting behaviour. *Child & Family Social Work*, 17 (1), 34–42. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2011.00770.x>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. i Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52 (1), 30–41. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2

NACIONALNI DAN UDOMITELJSTVA

31.5.

Zahvaljujem na
Vašoj pozornosti!

IP-PRAVOS-24 INTERNI PROJEKT PRAVNOG FAKULTETA OSIJEK SVEUČILIŠTA U OSIJEKU
»STRES, SAGORIJEVANJE I MENTALNO ZDRAVLJE POMAGAČA (UDOMITELJA)«